

Dominika Rychel-Mantur¹

Członkowie Rządu Centralnego Tymczasowego Wojskowego Galicji – przyczynek do biografii zbiorowej

Streszczenie

W 1809 r. w wyniku wojny polsko-austriackiej wojska polskie wyzwoliły Galicję Zachodnią i część Galicji Wschodniej spod panowania austriackiego. Na tych terenach dekretem wodza naczelnego księcia Józefa Poniatowskiego utworzono Rząd Centralny Tymczasowy Wojskowy Galicji. Miał on się zająć reorganizacją administracji oraz zaopatrzeniem i organizacją oddziałów wojskowych w Galicji. Prezesem rządu został Stanisław Kostka Zamoyski, a na poszczególne stanowiska w samym rządzie oraz w podległych mu organach administracji powiatowej powołano przedstawicieli miejscowej szlachty. Materiał źródłowy pozwolił na ustalenie 53 nazwisk z tego gremium. Były to osoby urodzone między 1740 a 1780 r., wywodzące się najczęściej z bogatego ziemiaństwa i szlachty. Posiadały majątki na terenach byłej Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Ścieżka ich kariery była typowa dla stanu społecznego, który reprezentowali. Wykształceni, najczęściej w duchu oświeceniowym, pierwsze kroki w służbie publicznej stawiali jako urzędnicy lub wojskowi. Niektóre z tych karier zapowiadały się ponadprzeciętnie, jednak upadek kraju w 1795 r. przesądził o ich przerwaniu, a rok 1809 okazał się szansą powrotu do życia publicznego. Niniejszy artykuł jest przyczynkiem do charakterystyki tej grupy społecznej, wpisuje się w nurt badań nad elitami Rzeczypospolitej przełomu XVIII i XIX wieku.

Słowa kluczowe: elity polityczne, administracja, Galicja, szlachta, władza

Wstęp

W kwietniu 1809 r. doszło do kolejnej, piątej już wojny przeciwko Francji Napoleona Bonapartego. Do konfliktu konsekwentnie i uporczywie parła Austria, pokonana przez Napoleona pod Austerlitz w 1805 r.

¹ Dr Dominika Rychel-Mantur, Instytut Historii, Uniwersytet Śląski, ul. Bankowa 11, 40-007 Katowice, e-mail: dominika.mantur@us.edu.pl, nr ORCID: 0000-0001-8273-7417.

i tym samym, w wyniku pokoju preszburskiego, zepchnięta z pozycji europejskiego mocarstwa. Wykorzystując trudności Napoleona w Europie na przełomie 1807 i 1808 r., rozpoczęła więc poszukiwania sojuszników. Finansowym trzonem koalicji została Anglia, ale zabiegi o pozyskanie Prus i Rosji zakończyły się fiaskiem. Upokorzone i pozbawione dużej części terytorium Prusy nie zdecydowały się kusić losu, a Rosja była przecież od niedawna sojuszniczką Francji. Do wojny Austria przystępowała zatem samotnie. Napoleon oprócz Rosji miał też sprzymierzeńca w postaci Księstwa Warszawskiego, które stało się jednym z teatrów wojny. Kampania na tym obszarze od początku nabrała szybkiego tempa i już pod koniec kwietnia 1809 r. wojska polskie stanęły u wejścia do Galicji, która wkrótce została odebrana Austriakom. Wobec potrzeby urządzenia tam polskiej administracji powołano dekretem z 2 czerwca 1809 r. Rząd Centralny Tymczasowy Wojskowy Galicji „w Imieniu Napoleona W. Cesarza Francuzów i króla włoskiego”². Organ ten, utworzony w miejsce Gubernium Lwowskiego, miał się zająć organizacją administracji w prowincji, podatkami, sądownictwem, policją i wszystkim tym, co należało do gubernium, oraz zabezpieczeniem potrzeb armii polskiej w trakcie niniejszej kampanii w Księstwie Warszawskim.

Kazimierz Krzos, autor pracy *Z księciem Józefem w Galicji w 1809 roku. Rząd Centralny Obojga Galicji*, szczegółowo przedstawił problem organizacji administracji polskiej w Galicji w 1809 r., okoliczności i powołanie Rządu Centralnego oraz nakreślił szkic jego działalności. Ustalił także w części skład osobowy tego organu. O wyborze tych postaci wspominał jednak tylko, że zależny był „od wielkości posiadanego majątku i rodowego nazwiska oraz popularności wśród szlachty, a zwłaszcza od poparcia wpływowego protektora i demonstrowania przez ubiegającego się wyjątkowej aktywności przypominającej do złudzenia zwykłą demagogię” (Krzos 1967: 226–227). Sformułowanie to w pewnej mierze odzwierciedla proces obsady personalnej stanowisk rządowych. Ciągłe jednak pozostaje otwarte pytanie: „Kim byli członkowie galicyjskiego Rządu Centralnego?”. Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na to pytanie oraz przyczynkiem do portretu zbiorowego tej grupy.

² Według rozkazu księcia Józefa Poniatowskiego ustanawiającego tenże organ oficjalna nazwa jego brzmiała: „Rząd Centralny Tymczasowy Wojskowy Galicji w Imieniu Napoleona W. Cesarza Francuzów i króla włoskiego”. Dozwolone jest jednak skracanie tej nazwy, co stosowano już ówczesnie. W niniejszym artykule zamiennie używane będą terminy „Rząd Centralny”, „rząd”, „Rząd Tymczasowy”.

Organizacja administracji w Galicji w 1809 r. i jej skład osobowy

Ustanowienie przez księcia Józefa Poniatowskiego w kwaterze głównej w Trześni 2 czerwca 1809 r. Rządu Centralnego Tymczasowego Wojskowego Galicji „w Imieniu Napoleona W. Cesarza Francuzów i króla włoskiego” zakończyło trwający od kilku tygodni żmudny okres organizacji polskiej administracji na terenach odebranych Austriakom. Nie oznaczało to jednak natychmiastowego ustalenia całościowego składu oraz organizacji powołanego organu. Stan ten istniał w zasadzie do 25 sierpnia 1809 r., kiedy obsadzono urzędy powiatowe (BPANiBPAU, rkp. 135, k. 31–44). Jako pierwszych, rozkazem z 2 czerwca, do rządu powołano Stanisława Kostkę Zamoyskiego jako prezesa, Tadeusza Matuszewicza i Ignacego Miączyńskiego jako członków oraz „czterech innych członków”, których mianowanie zastrzegł sobie Poniatowski w terminie późniejszym, a którzy rekrutować się mieli z „obywateli w kraju osiadłych i ufnością powszechną zaręczonych” (BRP), rkp. 9, k. 264; Rys 1869, 220–221).

Dnia 5 czerwca we Lwowie na pierwszym posiedzeniu rządu powołano na sekretarza generalnego Maksymiliana Lewickiego oraz wystąpiono do kwatery głównej o nominację Józefa Dzierzkowskiego na członka rządu. Kolejnym krokiem było przejęcie władzy od urzędników austriackich. Następnie 10 czerwca doszło do reorganizacji Gubernium Krajowego, które jako Rada Zastępcza Krajowa zostało wcielone do Rządu Centralnego. Wiceprezesem rządu został książę Maciej Jabłonowski. Rada Zastępcza Krajowa została podzielona na departamenty: ogólny i wojskowy z kierownikiem Augustem Kickim na czele, religijny i duchowo-ekonomiczny z Ignacym Krasickim, księdzem Józefem Koźmianem, ojcem bazylianinem Michalskim (nieznanym z imienia), edukacyjny i miast krajowych z Janem Uruskim i Hilarym Siemianowskim na czele, policji z Walerianem Dzieduszyckim, zdrowia z Franciszkiem Massochem i Szymonem Słyszewskim, żydowski z Janem Tarnowskim, sądownictwa z Franciszkiem Grabowskim, włościański z Ignacym Morskim, przemysłu i handlu z Ksawerym Chłoniewskim, dóbr krajowych z Jan Bąkowskim, podatków z Tomaszem Dąbskim (inny zapis Tomasz Dąbski). W samym Rządzie Centralnym utworzono z kolei wydziały: wydział wojskowy, którym kierować miał T. Matuszewicz, wydział skarbu pod przewodnictwem Józefa Dzierzkowskiego, wydział spraw wewnętrznych z Józefem Lewickim, a także wydział sprawiedliwości z M. Lewickim, który odpowiedzialny miał być także za stosunki ze

wznawiającymi swoją działalność Stanami Krajowymi Galicji (BRP, rkp. 9: k. 260–265; Krzos 1967: 126–127).

Funkcjonowanie rządu było uzależnione od wypadków wojennych, które od połowy czerwca nie były dla Polaków pomyślne. Austriacy podjęli jeszcze w czerwcu akcję zaczepną, która zadecydowała o opuszczeniu przez rząd Lwowa oraz o odebraniu Polakom większości wyzwolonych przez nich ziem. Dzięki porozumieniu księcia Poniatowskiego z generałem Golicynem zachowano jednak polską administrację w cyrkułach: siedleckim, zamojskim, żółkiewskim, tarnopolskim i brzeżańskim. Już wkrótce pomyślna ofensywa wojsk polskich umożliwiła wyzwoleń większej części cyrkułów lewobrzeżnych. Dotychczasowe sukcesy w urządzaniu Galicji zostały jednak przekreślone, a 21 lipca Rząd Centralny uległ niemal całkowitemu zdekompletowaniu. T. Matuszewicz i I. Miączyński wyjechali jako członkowie deputacji wysłanej do Napoleona do Wiednia. W ich miejsce przybyli J. Dzierzkowski, T. Dąbski, Jacek Fredro, J. Bąkowski, J. Tarnowski, J. Uruski, Józef Dzieduszycki, Franciszek Grabowski, J. Koźmian oraz Piotr Orzechowski, którzy „pracom Rządu aż do czasu dalszej nominacji dopomagali” (BRP, rkp. 9: k. 266–267). W międzyczasie doszło do zawieszenia broni między Francją a Austrią na mocy rozejmu w Znaim. Wiadomość o rozejmie dotarła do kwatery księcia J. Poniatowskiego 16 lipca. W wyniku porozumienia z Austriakami za linie demarkacyjne uznano pozycje zajmowane przez walczące strony 16 lipca, co było korzystniejsze dla Polaków. W związku z tym postanowiono dokonać ostatecznej organizacji administracji galicyjskiej (Krzos 1967: 151–153).

Ustawą z 8 sierpnia wprowadzono na nowo organizację władzy w Galicji, której pełnię przekazano Tymczasowemu Rządowi Centralnemu Obojga Galicji. W ramach jego wewnętrznej organizacji powołano 5 wydziałów: sprawiedliwości pod kierownictwem F. Grabowskiego, spraw wewnętrznych pod kierownictwem Marcina Badeniego, skarbu pod kierownictwem J. Dzierzkowskiego, potrzeb wojennych pod kierownictwem Józefa Wielhorskiego, policji pod kierownictwem J. Lewickiego, który został także mianowany wiceprezesem rządu. Wydziały były wewnętrznie rozbudowane. W wydziale sprawiedliwości był radca rządowy, trzech radców wydziałowych, zastępca radcy rządowego, sekretarz wydziałowy i kalkulator (rachmistrz). W wydziale spraw wewnętrznych obok radcy rządowego było pięciu radców wydziałowych, zastępca radcy rządowego, sekretarz i dwóch kalkulatorów. Wydział skarbu składał się z radcy rządowego, trzech radców wydziałowych, jednego zastępcy, sekretarza, kalkulatora i dwóch pisarzy. Wydział potrzeb wojennych miał radcę rządowego, trzech radców wydziałowych,

zastępcę radcy rządowego, sekretarza, kalkulatora i dwóch pisarzy. W wydziale policji był radca rządowy, radca wydziałowy, sekretarz i pisarz. Pierwszy z radców wydziałowych był jednocześnie zastępcą właściwego radcy rządowego i w razie nieobecności tego ostatniego obejmował kierowanie resortem (AGAD zesp. 178, sygn. 1, k. 34–35, 39–40).

Wśród poznanych nazwisk radców wymienić można: Jana Bentkowskiego, J. Uruskiego, J. Koźmiana, Antoniego Bienkowskiego, Jana Wielopolskiego, Ludwika Dziędę, T. Dąbskiego, Antoniego Radziwińskiego, J. Tarnowskiego. Sekretarzem generalnym Rządu Centralnego pozostał w dalszym ciągu M. Lewicki, jego pierwszym zastępcą miał być Izidor Pietruski, a drugim Klemens Urmowski (BPANiBPAU, rkp. 136, k. 59; BRP, rkp. 9, k. 268). Przy rządzie funkcjonowało także biuro, w którego skład wchodził: drugi zastępca sekretarza rządu, sekretarze poszczególnych wydziałów, intendent domu rządowego, protokolista generalnego dziennika podań, ekspedytor, registratorzy, po jednym z każdego wydziału, trzynastu pisarzy oraz czterech woźnych. Po organizacji szczebla centralnego stopnia doszło do urzędzenia jego administracji w powiatach (AGAD, zesp. 178, sygn. 1, k. 34).

W dniu 25 sierpnia za podstawę nowej struktury administracji powiatowej przyjęto organizację Rządu Centralnego. W związku z tym w skład każdego z urzędów powiatowych wchodzić mieli: prezes, wiceprezes oraz pięciu radców powiatowych. W każdym z urzędów powiatowych wyodrębniono pięć wydziałów: prowizoriów, spraw wewnętrznych, skarbu, potrzeb wojennych, policji. Tego samego dnia mianowano także prezesów i wiceprezesów. Dla poszczególnych powiatów byli to: w pow. krakowskim prezes książę H. Lubomirski, wiceprezes Stanisław hrabia Wodzicki; w pow. kieleckim prezes Wojciech Dobiecki, wiceprezes Stanisław Baczyński; w pow. radomskim prezes Ignacy Boski, wiceprezes Stanisław Stadnicki; w pow. siedleckim prezes Jan Grzybowski, wiceprezes Józef Cieszkowski; w pow. bielskim prezes Feliks Jasiński, wiceprezes Norbert Pęczkowski; w pow. lubelskim prezes Joachim Owidzki, wiceprezes Kajetan Koźmian; w pow. zamojskim prezes Stanisław Estko, wiceprezes Ludwik Rastawiecki; w pow. żółkiewskim prezes Wincenty Rulikowski, wiceprezes Ignacy Kamieniecki; w pow. złoczowskim prezes Antoni Kownacki, wiceprezes Ksawery Potocki; w pow. tarnopolskim prezes Jan Konopka, wiceprezes Erazm Zabielski. Dla części wyzwolonych powiatów brzeżańskiego, stanisławowskiego i zaleszyckiego, gdzie oprócz zaleszyckiego władze polskie nie istniały, zorganizowano jeden urząd powiatowy, którego utworzeniem miał się zająć specjalny komisarz rządu Zabierzowski (nieznany z imienia). Nominacje radców po-

wiatowych miały odbyć się w późniejszym czasie (BPANiBPAU, rkp. 135, k. 31–44; Krzos 1967: 167–168).

Powołani do służby administracyjnej – pochodzenie i działalność przed 1809 r.

Zachowany materiał archiwalny pozwala na zidentyfikowanie całości obsady personalnej w Rządzie Centralnym oraz częściowo obsady podległych mu organów administracji powiatowej (prezesa i wiceprezesa). Łącznie były to 53 osoby, z których większość urodziła się w latach 70. XVIII w. Najstarszy, S. Baczyński, urodził się około 1740 r., najmłodszy – W. Dobiecki i K. Urmowski – w 1780 r. (Boniecki 1899: 67; Pawłowski 1939–1946: 231; Wójcicki 1855: 81). Prawie połowa z nich (24 osoby) pochodziła z Galicji: z woj. krakowskiego, sandomierskiego, ruskiego i lubelskiego jak np. bracia Koźmianowie (woj. lubelskie), J. Fredro, ojciec pamiętnikarza i żołnierza Aleksandra (woj. ruskie), czy M. Badeni (woj. krakowskie) (Mycielski 1994: 10; Stupnicki 1855: 160; Willaume 1972: 11). Pozostali mieli swoje korzenie na Mazowszu, jak m.in. A. Bieńkowski, I. Kownacki z woj. mazowieckiego czy A. Kicki z woj. płockiego; na Wołyniu jak I. Miączyński, J. Wielhorski z woj. wołyńskiego (Stupnicki 1855: 33). Jedną tylko osobą, T. Matuszewicz, pochodziła z Litwy (Skowronek 1975: 225).

Powołani do służby administracyjnej byli w większości przedstawicielami zamożnego ziemiaństwa i szlachty. Wielu wywodziło się z dawnych świetnych rodów Rzeczypospolitej Obojga Narodów – Potockich, Tarnowskich, Lubomirskich, Jabłonowskich czy Wielopolskich, W opinii współczesnych uchodzili najpewniej za zamożnych, z racji posiadanych majątków. M. Badeni przykładowo po ojcu otrzymał dobra Dąbrowa i Gołąbkowice w woj. krakowskim. W 1796 r. kupił od swojego brata Stanisława wieś Kameszycę położoną przy granicy Śląska Cieszyńskiego. W 1801 r. nabył dobra rodowe Branickich: Branicę, Ruszczę, Grabie oraz jedną z kamienic w Krakowie. Po bracie Franciszku nabył Ujejsce koło Będzina. Posiadał też Bejsce w woj. krakowskim, które było stałym miejscem jego pobytu (Mycielski 1994: 47–49). Jacek Fredro w 1788 r. nabył prawa do rodzinnych posiadłości Fredrów: wsi Cisny z przyległymi do niej Chabkowicami, Dożyną, Przysłupiem, Krzywymi i Liszną oraz Hoczew i Dziurdowo w woj. ruskim (Manteufflowa 1959–1960: 491). Z pewnością zamożny był I. Miączyński posiadający starostwa holeniszczowskie nad Zbruczem i śmidyńskie na Wołyniu oraz liczne majątki w woj. lubelskim i na Ukrainie – łącznie 13 tys. hektarów

(Skowronek 1975: 555). Rozległe dobra posiadał również S. Stadnicki jako dziedzic Wysokiej, Skawy, Malejowa i Naprawy w woj. krakowskim oraz Omięcina, Soszyna oraz Sokolników w woj. mazowieckim (Żychliński 1881: 270). Warto zwrócić uwagę, że w większości przypadków nie wiadomo, jaki był stan owych dóbr, czy i ile przynosiły realnego zysku, czy nie były obciążone długami, konfiskatami, zastawami etc. T. Matuszewicz oprócz majątków po zmarłej przedwcześnie żonie Mariannie: Jasięca, Solca, Turska i Białobrzegów w woj. sandomierskim, po rodzicach odziedziczył Rasnę, Suchowolę, Krześlin i Goślice w woj. brzesko-litewskim. Około 1800 r. stał się także właścicielem ogromnego majątku Łysów, który wcześniej należał do jego kuzyna Józefa Matuszewicza (WUOZ 1979: 8). Z tego powodu uważany był za bogatego. Dopiero po jego śmierci w 1819 r. okazało się, że jego posiadłości od wielu lat były zadłużone i popadały w ruinę, co przysporzyło kłopotów jego spadkobiercom (Dembowski 1898: 94). Faktycznie przynoszącym intratę majątkiem wyróżniał się na pewno prezes Rządu Centralnego S.K. Zamoyski. Jedenasty spadkobierca Ordynacji Zamojskiej poprzez małżeństwo z córką księstwa Izabeli i Adama Kazimierza Czarotoryskich, Zofią, cieszył się w Galicji wpływami i poważaniem (Garbiński 1856: 14).

Charakteryzowane postaci odebrały dobre, zasadniczo typowe dla przedstawicieli warstwy szlacheckiej wykształcenie, zarówno w kraju, jak i za granicą. K. Chłowiecki uczył się u jezuitów w Warszawie, W. Dobiecki szkołę średnią ukończył u księży pijarów w Piotrkowie (Ogrodziński 1937: 490; Pawłowski 1939–1946: 231). Wychowankami Szkoły Rycerskiej w Warszawie byli książę M. Jabłonowski i A. Radziwiński (Rostocki 1964: 230; Kowecki 1964: 91). Koźmianowie, jak wielu synów średniozamożnych rodziców, w młodym wieku zostali oddani do szkół publicznych w Lublinie, następnie do szkół zamojskich, a w 1784 r. kształcili się w szkole wojewódzkiej w Lublinie. Po ukończeniu szkoły średniej Józef wstąpił do seminarium duchownego w Warszawie, a Kajetan przeznaczony został do palestry lubelskiej (Koźmian 1972, t. 1: 53–55, 59, 1865: 7, 24). Wykształcenie prawnicze odebrało jeszcze kilku innych takich członków organów rządowych, jak J. Dzierzkowski, który studiował prawo we Lwowie, a następnie uzyskał doktorat z filozofii w Wiedniu (Chomętowski 1867: 239–244). Collegium Nobilium ukończyli T. Matuszewicz i I. Miączyński (Skowronek 1975: 225, 556). Prywatną edukację odebrali S.K. Zamoyski, którego nauczycielem był Stanisław Staszic, oraz J. Tarnowski kształcony pod okiem wuja Tadeusza Czackiego, twórcy najlepszego liceum czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów (Garbiński 1856: 13; Orgelbrand 1903: 410). Za

granicą uczył się na pewno przez jakiś czas I. Krasicki, którym w Heilsbergu opiekował się jego stryj komediopisarz Ignacy Krasicki (Olszański 1970: 150). Książę Lubomirski zdobywał wykształcenie się m.in. w Wiedniu, a jego edukacji doglądał Scipione Piattoli (Tyrowicz 1984: 9). Jedyńy w charakteryzowanej grupie Austriak F. Massoch uczęszczał do szkół w Schemnitz i Wacowie, następnie studiował filozofię w Trnawie i Pradze, a w 1788 r. na uniwersytecie w Wiedniu uzyskał tytuł doktora medycyny (Lewicki 1975: 132). Najskromniejszą edukację odebrali M. Badeni oraz J. Fredro. Ten pierwszy pobierał jedynie podstawowe nauki w Krakowie, co – jak wspominali współcześni – nie przeszkadzało mu zachwycać bystrością umysłu, piękną polską mową oraz manierami (Lasocka 2001: 22).

Dotychczasowe doświadczenie w służbie publicznej omawianych postaci było, podobnie do wykształcenia, odbiciem typowej ścieżki kariery przeznaczanej dla synów szlacheckich w drugiej połowie XVIII w. Wielu z nich w młodym wieku otrzymało urzędy dworskie. Jako młodzieńcy zaczynali bardzo często dworską karierę od szambelana królewskiego. Było to wyróżnienie świadczące o znaczących koneksjach lub ambicjach. Szambelanami byli M. Badeni, I. Boski, T. Dąbski, I. Kamieniecki, A. Kicki, I. Miączyński, J. Owidzki i S. Stadnicki (Kozmian 1972, t. 3: 568; Mycielski 1994: 14; Boniecki 1900, 1906–1907: 80, 13, 183; Konopczyński 1939–1946: 38; Żychliński 1881: 270). Niektórzy mogli się również poszczycić urzędami miecznika, podkomorzego, łowczego. Książę H. Lubomirski był ponadto kasztelanem kijowskim, a J. Wielopolski – starostą generalnym krakowskim (Tyrowicz 1984: 9; Żychliński 1883: 414). Kilka z omawianych postaci sprawowało urzędy na obcych dworach. W. Dzieduszycki w latach 1775–1786 był podkomorzym cesarsko-królewskim na dworze austriackim (Dzieduszycki 1865: 349). Prezes Rządu Centralnego Zamoyski przed powołaniem rządu był tajnym radcą austriackim oraz szambelanem tegoż dworu, a w latach 1801–1810 sprawował funkcję konsyliarza jednej z guberni (Dunin-Borkowski 1901: 129).

Wśród powołanych do administracji były także osoby mające doświadczenie wojskowe. J. Cieszkowski w 1783 r. wstąpił do wojska w stopniu chorążego. Jeszcze w tym samym roku awansował na porucznika, a następnie do stopnia kapitana i majora w 1793 r. Klęska powstania kościuszkowskiego i upadek polskiej państwowości przerwały jego karierę (Machynia, Szrednicki 2002: 383, 391). W. Dobiecki zaczął od służby legionowej. W 1798 r. wstąpił do Legi Naddunajskiej i brał udział w walkach we Włoszech, następnie w Hiszpanii i w wojnie z Prusami w 1806 i 1807 r. Walczył także w wojnie 1809 r na terenie Księstwa

Warszawskiego oraz 1812 r., za co otrzymał stopień pułkownika wojska Księstwa Warszawskiego. W 1813 r. podał się jednak do dymisji i do czynnej służby powrócił dopiero w okresie powstania listopadowego (Kosk 1998: 120). Imponująco zapowiadała się kariera wojskowa J. Wielhorskiego. Wstąpił do wojska jako młodzieniec i pomimo możliwości szybkiego awansu, jakie dawały mu związki rodzinne z hetmanem wielkim litewskim Michałem Kleofasem Ogińskim, zdecydował o rozpoczęciu służby od najniższych stopni. W 1791 r. mianowany został chorążym kawalerii narodowej, a już wkrótce rotmistrzem, służąc pod dowództwem księcia J. Poniatowskiego. Po odbyciu kampanii 1792 r. wyjechał do Wiednia, a następnie do Paryża, skąd miał organizować pomoc dla planowanego powstania kościuszkowskiego, w którym wziął zresztą czynny udział w stopniu generała majora wojsk koronnych. Po upadku powstania dołączył do Legionów, gdzie już wkrótce został mianowany szefem Pierwszej Legii. Schwytany przez Austriaków pod Mantuą, poprosił o dymisję, aby udać się do Paryża, a następnie powrócić do Polski. Od tej pory do 1809 r. nie brał aktywnego udziału w życiu politycznym (Willlaume 1925: 10–13, 24–25, 33). Niewielki epizod w wojsku miał również H. Siemianowski, ojczym malarza Artura Grottgera, który pełnił służbę przed 1809 r. w wojsku austriackim (Osiński 1810: 73).

Ci, którzy otrzymali wykształcenie prawnicze, na ogół swoje pierwsze doświadczenie w służbie publicznej zdobywali w ramach praktyki sądowej czy adwokackiej. Jako adwokat dużym szacunkiem cieszył się J. Dzierzkowski, znany powszechnie we Lwowie. Podobno odznaczał się niebywałymi zdolnościami, które z powodzeniem pozwalały mu prowadzić sprawy wielu ważnych klientów (Chomętowski 1867: 240). F. Grabowski karierę w sądownictwie rozpoczął od palestry lubelskiej, został wkrótce mecenasem, a następnie deputatem na Trybunał Koronny (Manteufflowa 1959–1960: 491). Również K. Koźmian związany był z adwokaturą lubelską. Po zakończeniu edukacji przez cztery lata pracował u wziętego mecenasa J. Podhoreńskiego (Koźmian 1972, t. 1: 59). P. Orzechowski przed 1793 r. był radcą Trybunału Apelacyjnego we Lwowie (Lasocka 2001: 33). K. Potocki po ukończeniu nauki pracował przez kilkanaście lat jako sędzia sądu szlacheckiego w Lublinie. Cieszył się nieposzlakowaną opinią (Sobociński 1984: 88).

Na lata młodości większości z charakteryzowanych postaci przypadły doniosłe wydarzenia Sejmu Czteroletniego oraz powstanie kościuszkowskie. Na sejm posłowali: M. Badeni, A. Kicki i T. Matuszewicz. Ten ostatni, związany z A.K. Czartoryskim, zapisał się w pamięci współczesnych swoim wystąpieniem na sesji 3 maja 1791 r. Jako członek Deputacji Interesów Zagranicznych przedstawił sytuację polityczną w Europie

i wynikające z niej dla Rzeczypospolitej zagrożenie, nakłaniając tym samym posłów do przegłosowania ustawy zasadniczej (Rychel-Mantur 2016: 103). Dzięki powiązaniom z Czartoryskimi Matuszewicz znalazł się również, choć chwilowo, we władzach powstania kościuszkowskiego jako zastępca radcy Rady Najwyższej Narodowej oraz zastępca radcy i kierownik Wydziału Potrzeb Wojskowych (Akty 1918, t. 1, cz. 1: 206–207). Czynny udział w powstaniu brali bracia Dzieduszyccy. Józef zaciągnął się do powstania jako ochotnik i pełnił służbę w artylerii, a Walerian kierował we Lwowie pomocą dla powstania, werbując ochotników i formując oddziały milicji na Wołyniu (Dzieduszycki 1865: 355, 405). S. Estko przystąpił do insurekcji wraz z braćmi i walczył pod komendą gen. Macieja Frankowskiego jako major strzelców (Skałkowski 1948: 300). Ponadto w powstaniu czy też w służbach administracyjnych, policyjnych czy porządkowych byli: S. Baczyński jako sędzia Sądu Kryminalnego mazowieckiego, J. Bąkowski jako sierżant gwardii pieszej koronnej, I. Boski jako pułkownik milicji stężyckiej, komisarz Deputacji Komisji Porządkowej z ziemi czerskiej oraz generał major milicji stężyckiej, J. Cieszkowski jako komisarz Deputacji Komisji Porządkowej z ziemi liwskiej, W. Dobiecki jako pułkownik milicji sandomierskiej, F. Grabowski, podporucznik 2 regimentu pieszego, I. Kamieniecki jako generał major wojsk koronnych, J. Konopka jako członek deputacji do rachunków Komisji Edukacyjnej, komisarz porządkowy grodzieński oraz porucznik milicji municypalnej, K. Koźmian jako sekretarz lubelskiej Komisji Porządkowej, A. Radziwiński jako generał major milicji lubelskiej, S. Stadnicki jako członek komisji porządkowej lubelskiej, J. Tarnowski jako sędzia Sądu Kryminalnego mazowieckiego oraz członek Deputacji Indagacyjnej Rady Zastępczej Tymczasowej, S. Wodzicki jako generał major milicji sandomierskiej (Akty 1918, t. 1, cz. 1: 18, 46, 66, 85–86, 180, 200, 206, 213, 273, 345; t. 2, cz. 1: 125, 260, 484; 1955, t. cz. 1: 100, 132, 141, 154, 161–162, 170, 220; Żydanowicz 1939–1946: 56).

Upadek polskiej państwowości w 1795 r. spowodował, że większość z omawianych postaci była zmuszona wycofać się z życia publicznego. Wśród wyjątków można wskazać W. Dobieckiego, J. Wielhorskiego i W. Dzieduszyckiego. Dzieduszycki był przywódcą Centralizacji Lwowskiej – tajnej organizacji powstałej w 1796 r. w celu przygotowania trójzaborowego powstania. Był zwolennikiem udziału w wojnie turecko-austriackiej, w związku z czym aktywnie działał, wysyłając do Turcji emisariuszy oraz przygotowując powstanie wraz z Joachimem Deniską, co doprowadziło do jego aresztowania w maju 1797 r. i uwięzienia w Ołomuńcu i do rozwiązania Centralizacji (Kukiel 2006: 266 i n.).

Reszta charakteryzowanych osób do 1809 r. zajmowała się raczej działalnością gospodarską, literacką czy kulturalną. Kiedy w listopadzie 1806 r. pierwsze oddziały wojsk francuskich wkroczyły do Wielkopolski, w Galicji zapanowało patriotyczne poruszenie. Młodzież garnęła się do formującego się wojska polskiego, uciekając ze Lwowa i Krakowa do Warszawy. Tamtejsze elity, licząc na rozszerzenie insurekcji o zabór austriacki, wysłały do Napoleona do Berlina delegację, która wręczyła cesarzowi list zawierający propozycję wywołania powstania w Galicji. Napoleon, nie chcąc prowokować Austrii, propozycję odrzucił. Nakazał im wrócić do domów, spokojnie oczekiwać znaku do działania i nie spiskować (Krzos 1967: 38). W 1809 r. sytuacja polityczna uległa zmianie, pozwalając Galicjanom na zaangażowanie. Żołnierzy polskich wkraczających do Lwowa witano jak wybawicieli, każdy chciał pomóc (Potocka-Nakwaska 1862: 29; Kunasiewicz 1878: 80–82, Pawłowski 1909: 43–44). Przedstawiciele miejscowej elity zaczęli zbierać się na narady. Wśród nich byli powołani do organów rządowych: J. Dzierzkowski, J. Bąkowski, książę M. Jabłonowski, J. Fredro, J. Owidzki i wielu inni (Koźmian 1972, t. 2: 15; Pawłowski 1909: 32). Grupa ta naturalnie skupiła się wokół S.K. Zamoyskiego, najbogatszego magnata w Galicji, który wsparł wojsko, fundując 2. pułk piechoty, nazwany imieniem Zamoyskich (Ajewski 2010: 459, 486–487). Warto dodać, że jego zaangażowanie polityczne było wynikiem powolnej reorientacji politycznej rodziny Czartoryskich, która w 1809 r. nieoficjalnie poparła Napoleona, angażując dwie najbardziej zaufane osoby – S.K. Zamoyskiego oraz T. Matuszewicza. Prezes Rządu Centralnego Zamoyski jako Galicjanin z pewnością miał największy wpływ na nominacje stanowisk rządowych zarówno na szczeblu centralnym, jak i powiatowym.

Rozwiązanie Rządu Centralnego i dalsze losy wybranych postaci

Na mocy pokoju w Schönbrunn z 14 października 1809 r. do Księstwa Warszawskiego przyłączono cały obszar Nowej Galicji oraz powiat zamojski i skrawek okręgu krakowskiego w Starej Galicji wraz z prawem do wydobywania solin w Wieliczce (*Recueil* 1880: 295). Choć Rząd Centralny Galicji został formalnie rozwiązany w grudniu 1809 r., to dla wielu Galicjan otworzyły się możliwości powrotu do działalności publicznej. Niewątpliwie na czoło wysunął się T. Matuszewicz, który wraz z I. Miączyńskim udał się do Wiednia, aby negocjować z Napoleonem warunki przyszłego traktatu pokojowego. Miączyński zmarł w cza-

się delegacji, a działania Matuszewicza realnie przyczyniły się do wcielenia do Księstwa Warszawskiego wyżej wymienionych terenów Galicji, co było obszarem trzykrotnie większym niż ten, który otrzymała Rosja (Handelsman 1915: 90–91). W 1810 r. Matuszewicz został radcą stanu w Radzie Stanu Księstwa Warszawskiego, a półtora roku później ministrem przychodów i skarbu. Na tym stanowisku odnosił duże sukcesy, udało mu się uporządkować finanse i przygotować kraj do wojny z Rosją w 1812 r. Wówczas osiągnął apogeum swoich wpływów. W Królestwie Kongresowym objął urząd ministra prezydującego w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu, lecz na skutek postępującej choroby i rozgoryczenia polityką Aleksandra I w 1817 r. podał się do dymisji (Rychel-Mantur 2016: 97–98). Stanisław Kostka Zamoyski w Księstwie Warszawskim otrzymał godność senatora wojewody. Jako członek Rady Konfederacji Generalnej Królestwa Polskiego aktywnie działał na rzecz jej rozszerzenia. W latach 1814–1815 brał udział w opracowaniu zasad ustrojowych i konstytucyjnych Królestwa Polskiego, a w 1822 r. został prezesem senatu. Działalność polityczną zakończył w 1831 r., nie ustając w tym czasie w działalności kulturalnej, oświatowej i gospodarczej (Ajewski 2010: 506–511, 539–551).

Do centralnych struktur władzy Księstwa Warszawskiego weszli jeszcze M. Badeni i F. Grabowski jako radcy Rady Stanu oraz K. Koźmian, J. Tarnowski i M. Lewicki jako referendarze (Koźmian t. 2: 46; Krzos 1967: 283). Badeni brał aktywny udział w posiedzeniach Rady, szczególnie tych dotyczących emisji pieniądza papierowego w postaci tzw. biletów kasowych. Miał w tej mierze dużą wiedzę i jako reprezentant Galicji, gdzie dewaluacja bankocetli austriackich spowodowała brak gotówki, był zwolennikiem tej formy pieniądza. W związku z tym zaangażowaniem powołany został w lipcu na członka Komisji Dyrekcji Biletów Kasowych. W czerwcu natomiast został dyrektorem Dyrekcji Dóbr i Lasów Narodowych, o czym zdecydowało jego niegdysiejsze doświadczenie z zarządzania ekonomiami litewskimi i znajomość dóbr narodowych. Badeni doskonale sobie radził, podejmował wiele energicznych działań związanych z reformą domeny państwowej, której wprowadzanie przygotował już w 1811 r. Z powodu wojny z Rosją nie udało mu się jej ostatecznie zrealizować. Apogeum jego wpływów przypadło na rok 1820, kiedy został ministrem prezydującym w Komisji Rządowej Sprawiedliwości (Mycielski 1994: 59–61, 63–64, 67, 69, 76–77, 80–81, 89, 93). F. Grabowski we wrześniu 1810 r. został członkiem sekcji sprawiedliwości Rady Stanu. Jako przeciwnik Kodeksu Napoleona bronił praw szlacheckich, reprezentując przy tym, rzecz jasna, interes ziemiaństwa galicyjskiego. W 1814 r. Grabowski został powołany do sekcji sądowej

Komitetu Cywilnego Reformy, pokazując się jako działacz skrajnie reakcyjny, głoszący konieczność zniesienia prawodawstwa francuskiego. Aktywnie działał również w okresie 1815–1830 (Manteufflowa 1959–1960: 491). W Radzie Stanu miejsce zapewnił sobie również J. Wielhorski, który sam zwrócił się z prośbą o protekcję do księcia Poniatowskiego. Niedługo po tym został kierownikiem Dyrekcji Żywności Wojska, a w 1811 r. zastępował księcia Poniatowskiego na stanowisku ministra wojny (Willaume 1925: 42–44, 47–49). Był kolejnym obok Badeniego i Matuszewicza Galicjaninem, który w Królestwie Kongresowym objął resort rządowy. W 1815 r. został ministrem prezydującym w Komisji Rządowej Wojny. Na stanowisko to zaproponował go podobno sam wódz naczelny wielki książę Konstanty Pawłowicz. Dążenie do uniezależnienia swojego resortu od wielkiego księcia doprowadziło do konfliktu, wskutek którego Wielhorski po niecałym półroczu podał się do dymisji i wycofał się z życia publicznego (Askenazy 1898: 11, 18, 21).

Na poziomie departamentów urzędy prefektów objęli książę M. Jabłonowski jako prefekt w departamencie siedleckim oraz książę H. Lubomirski jako prefekt departamentu krakowskiego. Lubomirski wkrótce zrezygnował ze stanowiska i powierzył je S. Wodzickiemu, którego wcześniej powołał na dyrektora policji. Sprawowany 5 lat przez Wodzickiego urząd prefekta przyniósł mu poważanie i zapewnił 13 lat prezesostwa w Senacie Rzeczypospolitej Krakowskiej (Krzos 1967: 169, 285; Rostocki 1964: 230). Wydaje się, że pozostali członkowie administracyjnych władz w Galicji powrócili po 1809 r. do swoich dawnych zajęć, angażując się politycznie, gospodarczo i kulturowo na poziomie lokalnym.

Zakończenie

Wobec przedstawionych tu informacji o pochodzeniu, piastowanych urzędach, działalności politycznej i publicznej członków Rządu Centralnego i podległych mu organów administracji powiatowej należy stwierdzić, że osoby te zaliczały się do elit ówczesnego społeczeństwa galicyjskiego. Były w nim powszechnie znane i szanowane, wyróżniały się pochodzeniem, majątkami oraz zaangażowaniem w sprawy publiczne. Swoją działalność publiczną rozpoczęły jeszcze w czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów, której upadek w 1795 r. przerwał wiele interesująco zapowiadających się karier. W 1809 r. Galicjanie aktywnie zaangażowali się w wojnę przeciwko Austrii po stronie Francji, wstępując do wojska polskiego i wspomagając je ekonomicznie. Dla niektórych udział

we władzach odtworzonej polskiej administracji stał się przepustką do kariery politycznej w Księstwie Warszawskim, co wiązało się z kolei z awansem społecznym i ekonomicznym. Warto zwrócić uwagę, że wiele z tych osób, jak np. T. Matuszewicz, S.K. Zamoyski, M. Badeni czy K. Koźmian, było związanych z rodziną Czartoryskich. Postawa tej rodziny w okresie Księstwa Warszawskiego miała istotny wpływ na ich zaangażowanie polityczne oraz wpływy w kręgach rządowych Warszawy.

Literatura

- Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (AGAD)
 – zesp. 178 Rząd Centralny Wojskowy Tymczasowy Obojga Galicji z 1809 r., sygn. 1, Lista cywilna Rządu Centralnego i urzędów w obydwóch Galicyach.
- Biblioteka im. Raczyńskich w Poznaniu (BRP)
 – rkp. 9 Sprawa z czynności rządu centralnego tymczasowego wojskowego Galicji od dnia 4. czerwca 1809 do d.1 stycznia 1810 roku.
- Biblioteka Państwowej Akademii Nauk i Biblioteka Państwowej Akademii Umiejętności w Krakowie (BPANiBPAU)
 – rkp. 135 Z papierów politycznych tymczasowego rządu wojennego centralnego obojga Galicji.
 – rkp. 136 Papiery skarbowe i statystyczne tymczasowego Rządu Galicyjskiego
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Siedlcach (WUOZ Siedlce)
 – maszynopis, *Zespół dworski w Łysowie. Dokumentacja naukowo-historyczna opracowana na zlecenie BDZ w Siedlcach*, oprac. E. Mińska, Lublin 1979.
- 1880, *Recueil des traites de la France*, wyd. M. Clerq t. 2, Paris.
- 1918, 1955 *Akty Powstania Kościuszki. Protokoły i dzienniki Rady Zastępczej Tymczasowej i Rady Najwyższej Narodowej*, wyd. S. Askenazy, W. Dzwonkowski, t. 1–3, cz. 1–2, Polska Akademia Umiejętności, Kraków–Wrocław.
- Dembowski L., 1898, *Moje wspomnienia*, t. 1, Księgarnia K. Grendyszyńskiego, Petersburg.
- Osiński L., 1810, *Pamiętnik Wwarszawski*, t. 1, wyd. L. Osiński, Warszawa.
- Potocka-Nakwaska K., 1862, *Pamiętnik o Adamie hr. Potockim, pułkowniku 11. pułku jazdy Księstwa Warszawskiego*, Drukarnia „Czasu”, Kraków.
- 1869, *Rys historyczny kampanii odbytej w roku 1809 w Księstwie Warszawskim pod dowództwem ks. J. Poniatowskiego*, Księgarnia J. K. Żupańskiego i K.J. Heumanna, Poznań.
- Ajewski K., 2010, *Stanisława Kostki Zamoyskiego życie i działalność 1775–1856*, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa.
- Askenazy S., 1898, *Ministryum Wielhorskiego 1815–1816*, Warszawa.
- Boniecki A., 1899–1900, 1906–1907, *Herbarz Polski*, t. 1–2, 9–10, skład główny Gebethner i Wolff, Warszawa.
- Chomętowski W., 1867, *Pamiętnik Feliksa hr. Lubieńskiego Ministra Sprawiedliwości*, wyd. Gebethner i Wolff, Warszawa 1867.

- Dunin-Borkowski, J.S., 1901, *Austryaccy radcy tajni w Galicji*, wyd. Księgarnia Seyfartha i Czajkowskiego, Lwów.
- Dzieduszycki M., 1865, *Kronika Domowa Dzieduszyckich*, wyd. M. Dzieduszycki, Lwów.
- Garbiński W., 1856, *Rys życia Stanisława Kostki hrabi ordynata Zamoyskiego*, Drukarnia Gazety Warszawskiej, Warszawa.
- Halicz E., 1962, *Geneza Księstwa Warszawskiego*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa.
- Handelsman M., 1915, *Pod znakiem Napoleona. Studia historyczne*, Wydawnictwo Towarzystwa Akcyjnego S. Orgelbranda Synów, Warszawa.
- Konopczyński W., 1939–1946, *Dąbbski Tomasz*, Polski Słownik Biograficzny, t. 5, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- Kosk H.P., 1998, *Generalicja polska*, t. 1, Wydawnictwo Ajaks, Pruszków.
- Kowecki J., 1964, *Radziwiński Antoni*, Polski Słownik Biograficzny, t. 10, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Kraków–Warszawa.
- Koźmian K., 1865, *Żywoć księdza Józefa Szczepana z Rzeczy Koźmiana biskupa kalisko-kujawskiego*, wyd. J.K. Żupański, Poznań.
- Koźmian K., 1972, *Pamiętniki*, t. 1–3, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.
- Krzos K., 1967, *Z księciem Józefem w Galicji w 1809 roku. Rząd Centralny obojga Galicji*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa.
- Kukiel M., 2006, *Próby powstańcze po trzecim rozbiore 1795–1797*, Kurpisz, Poznań.
- Kunasiewicz K., 1878, *Lwów w roku 1809. Ustąpienie Austriaków. Zajęcie miasta przez siedemnastu żołnierzy polskich. Moskiewskie rządy. Opowieść dziejowa spisana na podstawie pamiętnika naocznego świadka, gazet, notatek, dokumentów*, wyd. K. Wild, Lwów.
- Lasocka B., 2001, *Aleksander Fredro, drogi życia*, Errata, Warszawa.
- Lewicki K., 1975, *Masoch Franciszek*, Polski Słownik Biograficzny, t. 20, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Kraków–Warszawa–Gdańsk.
- Machynia M., Szrednicki C., 1999, *Oficerowie wojska Wielkiego Księstwa Litewskiego 1777–1794: spisy: sztab, kawaleria, artyleria, wojska inżynierskie i piechota*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Machynia M., Szrednicki C., 2002, *Oficerowie wojska koronnego 1777–1794: spisy, Sztaby i kawaleria*, t. 1, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Manteufflowa M., 1959–1960, *Franciszek Grabowski*, Polski Słownik Biograficzny, t. 8, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- Mycielski M., 1994, *Marcin Badeni [1751–1824]. Kariera kontuszowego ministra*, Krupski i S-ka, Warszawa.
- Ogrodziński W., 1937, *Chłoniowski Ksawery*, Polski Słownik Biograficzny, t. 3, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- Olszański K., 1970, *Krasicki Ignacy*, Polski Słownik Biograficzny, t. 15, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Kraków–Warszawa.
- Orgelbrand S., 1903, *Encyklopedia powszechna*, t. 14, Wydawnictwo Towarzystwa Akcyjnego S. Orgelbranda Synów, Warszawa.
- Pawłowski B., 1939–1946, *Dobiecki Wojciech*, Polski Słownik Biograficzny, t. 5, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- Rostocki W., 1964, *Jabłonowski Maciej*, Polski Słownik Biograficzny, t. 10, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Kraków–Warszawa.
- Rychel-Mantur D., 2016, *Początki kariery politycznej Tadeusza Matuszewicza (1765–1819)*, „Meritum”, t. 8, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Olsztyn.

- Skalkowski A., 1948, *Estko Stanisław*, Polski Słownik Biograficzny, t. 6, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- Skowronek J., 1975, *Matuszewicz Tadeusz*, Polski Słownik Biograficzny, t. 20, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Kraków–Warszawa–Gdańsk.
- Skowronek J., 1975, *Miączyński Ignacy*, Polski Słownik Biograficzny, t. 20, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Kraków–Warszawa–Gdańsk.
- Sobociński W., 1984, *Potocki Ksawery*, Polski Słownik Biograficzny, t. 28/1, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź.
- Stupnicki H., 1855, *Herbarz polski i imionospis zasłużonych w Polsce ludzi wszystkich stanów i czasów; ułożony porządkiem alfabetycznym na podstawie herbarza Niesieckiego i manuskryptów*, t. 1, wyd. K. Piller, Lwów.
- Tyrowicz M., 1984, *Lubomirski Henryk*, Polski Słownik Biograficzny, t. 28, Polska Akademia Nauk, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź.
- Willaume J., 1925, *General Józef Wielhorski Wielhorski (1759–1817)*, wyd. Związek Obrony Kresów Zachodnich, Poznań.
- Willaume J., 1972, *Wstęp* [w:] K. Koźmian, *Pamiętniki*, t. 1, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk.
- Wójcicki K.W., 1855, *Cmentarz Powązkowski pod Warszawą*, t. 1, wyd. S. Orgelbrand, Warszawa.
- Żychliński T., 1881, 1883, *Złota księga szlachty polskiej*, t. 3, 5, wyd. J. Leitgeber, Poznań.
- Żydanowicz Z., 1939–1946, *Koźmian Kajetan*, Polski Słownik Biograficzny, t. 5, Polska Akademia Nauk, Kraków.

Members of the Provisional Central Military Government of Galicia – a contribution to the collective biography

Abstract

In 1809, in the territories of the Austrian Partition, which had been taken away from Austrians by Polish soldiers, the Central Provisional Military Government of Galicia was formed. The duties of the Government was the reorganization of administration in Galicia and organization of military troops. The President of the Government was Stanisław Kostka Zamoyski, the most popular and richest magnate in Galicia. Representatives of the local nobility were appointed to other positions in the Government and in the powiat administration bodies. Archive materials allowed the tracing of 53 members. They were born between 1740 and 1780, most often from rich landed gentry and nobility. They owned estates in the former Polish-Lithuanian Commonwealth. Their career path was typical of the social state they represented. Educated, most often in the spirit of the Enlightenment, they took their first steps in public service as administrative officials or military personnel. Some of these careers seemed to have been above average, but the fall of the country in 1795 led to their their interruption. Withdrawing from public life, they returned in 1809. This article, an attempt to form a characteristic of this group, is part of the research on the elite of the Polish-Lithuanian Commonwealth at the turn of the 19th century.

Key words: political elites, administration, Galicia, nobility, authority